OTHELLO

-Venedik Mağribîsi-

WILLIAM SHAKESPEARE

Türkçesi:
Tamer Gülbek

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1949
EDEBÎ ESERLER: 1000

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-488-1

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Kapak Tasarımı: Ötüken

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Baskı ve Cilt: VİZYON BASIMEVİ KAĞITÇILIK
MATBAACILIK VE YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No:1/Z
Beylikdüzü/İSTANBUL Tel: (0212) 671 61 51
Sertifika No: 52098

İstanbul- 2023

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

William Shakespeare: Şair, oyun yazarı ve tiyatro oyuncusu olan Shakespeare, birçokları tarafından İngiliz dilinin ve dünyanın en iyi oyun yazarı sayılır. İngiltere'nin ulusal şairi ve "Avon'un Ozanı" olarak da bilinir. Günümüze ulaşan eserleri, bazı ortaklaşa yazılanlarla birlikte otuz sekiz oyun, yüz elli dört sone, iki uzun anlatı şiiri ve birkaç kaynağı belirsiz şiirden oluşur. Oyunları bütün büyük dillere çevrilmiş ve diğer büyük tiyatro yazarlarının oyunlarından çok daha fazla sahnelenmiştir.

Shakespeare, 26 Nisan 1564'te Stratford-upon-Avon'da doğdu ve orada büyüdü. On sekiz yaşında, Anne Hathaway ile evlendi ve üç çocuğu oldu: Susanna, ikizler Hamnet ve Judith. 1585 ile 1592 arası, Londra'da bir aktör, yazar ve Lord Chamberlain's Men (sonraki adı King's Men) adında bir tiyatro şirketinin sahibi olarak başarılı bir kariyere başladı. 23 Nisan 1616'da ölmeden üç yıl önce 1613'te, kırk dokuz yaşındayken emekli olup Stratford'a döndüğü biliniyor. Shakespeare'in kişisel yaşamına dair bazı kayıtlar günümüze ulaşmıştır. Fiziksel görünüşü, cinsel yönelimi, dinî inançları ve başkaları tarafından yazılıp ona atfedilen eserler olup olmadığı hakkında önemli tahminler yürütülmüştür.

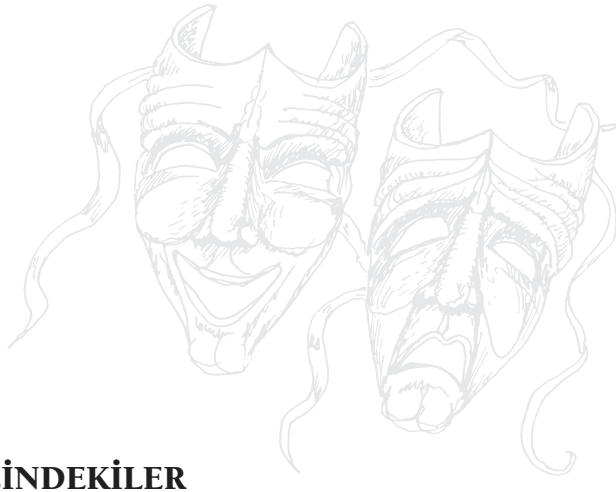
Shakespeare, bilinen eserlerinin çoğunu 1589 ile 1613 yılları arasında üretti. İlk oyunları çoğunlukla komedi ve tarihî oyunlardı, bu türlerle on altıncı yüzyıl sonunda kültür ve sanatın zirvesine yükseldi. Daha sonra 1608'e kadar trajedilere yöneldi, İngilizcenin en iyi ürünlerinden bazıları kabul edilen *Hamlet, Kral Lear, Othello* ve *Macbeth*'i bu dönemde yazdı. Son yıllarında, dram olarak da bilinen trajikomedilerini yazdı ve diğer oyun yazarlarıyla ortak işler yaptı.

Oyunları bugün popülerliğini büyük ölçüde sürdürmektedir ve sürekli olarak incelenmekte, sahnelenmekte ve tüm dünyada farklı kültürel ve politik bağlamlarda yeniden yorumlanmaktadır.

Tamer Gülbek: 1965 yılında Ankara'da doğdu. 1983'te Kuleli Askerî Lisesinden, 1988'de ise Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. İlk şiiri 1998'de *Varlık*'ta yayımlandı. Şiirleri, şiir çevirileri ve şiir üzerine yazılarıyla çeşitli edebiyat dergilerinde ve antolojilerde yer aldı.

Kitapları: ***Şiir***: *Zefiran* (2008), *Suda Tuhaf Hareketler* (2009), *Güven Park* (2010), *Yabancı Dil* (2013), *Tümünü Görüntüle* (2018); ***Eleştiri/Deneme***: *Şiirle Tutulan* (2010); ***Çeviri:*** Alfred Lord Tennyson'dan *Enoch Arden* (2018), Henry W. Longfellow'dan *Kölelik Şiirleri* (2020), Wilfred Owen'dan *Savaş Şiirleri* (2020), Lord Byron'dan *Genç Harold'ın Yolculuğu* (2021), *Manfred* (2022) ve *Sardanapalus* (2022), Edgar Lee Masters'dan *Spoon River Antolojisi* (2022), Robert Burns'den *Ey İskoçlar!* (2022), William Shakespeare'den hepsi 2023'te yayımlanan *Hamlet*, *Kral Lear*, *Othello* ve *Macbeth*.

İÇİNDEKİLER

ÇEVİRMENİN ÖN SÖZÜ • 9

William Shakespeare (1564–1616) • 11

Shakespeare'in Oyunları (Kronologik Liste) • 15

Othello'ya Giriş • 17

OTHELLO

BİRİNCİ PERDE • 25

İKİNCİ PERDE • 57

ÜÇÜNCÜ PERDE • 93

DÖRDÜNCÜ PERDE • 137

BEŞİNCİ PERDE • 177

ÇEVİRMENİN ÖN SÖZÜ

Yalnızca İngiliz edebiyatının değil aynı zamanda dünya edebiyatının da gelmiş geçmiş en ünlü isimlerinden birisi olan William Shakespeare'in bu şöhretini özellikle yazdığı dört tragedyaya borçlu olduğunu söyleyebiliriz. Bunlar, herhangi bir sıra gözetmeksizin, *Hamlet, Macbeth, Othello* ve *Kral Lear*'dır. Bu oyunları her ne kadar belli bir önem sırasına koyamasak da *Hamlet*'in diğerlerine göre ünde belki bir ölçüde öne çıktığını teslim edebiliriz. Ancak muhtelif zamanlarda muhtelif eleştirmenler diğerlerini de teker teker Shakespeare'in en önemli oyunu veya tragedyası saymışlardır.

Hangisi daha önemli veya daha büyük tartışmasına girmeden soğukkanlı bir tarafsızlıkla bakıldığında bu oyunların ortak özelliklerinin, insanlığın ortak duygularını zamanlar üstü biçimde ve son derece etkin bir kurgu ve dil kullanımıyla ele almaları ve iletmeleri olduğu görülür. Her bir oyundan önce yazarın ve oyunların geçmişiyle ve ayrı ayrı önemleriyle ilgili bilgileri paylaştım. Bu ön sözde ise bu çeviriye neden giriştiğimi ve çeviri sürecinde neler yaşadığımı kısaca anlatmak isterim.

Benim Shakespeare'le tanışmam 1980'lerde üniversite sıralarında oldu. Birinci sınıfta iken çok değerli hocam Jale Parla sayesinde Shakespeare'in soneleriyle, üçüncü ve dördüncü sınıfta ise, yine çok değerli hocam rahmetli Ercüment Atabay sayesinde yazarın tiyatro oyunlarıyla tanıştım. Hatta yalnızca tanışmakla kalmadım, oldukça içli dışlı oldum, diyebilirim. Özellikle *Hamlet*'i ve *Kral Lear*'ı öyle ayrıntılı çalışmıştık ki neredeyse bütün repliklerini dize dize belleğimize önemleri ve göndermeleriyle birlikte nakşetmiştik. Sınavlarda verilen on alıntının, kimin kime hangi sahnede söylediği sözler olduğunu ve bu sözlerin oyunun içindeki önemini yazmamız istenirdi. Tabii o harala gürele içinde bu eserlerin bütün edebiyat sahnesi içindeki yerini tam olarak anlamamız mümkün değildi. Ancak aradan yıllar geçtikten sonra, edebiyatla ve özellikle de şiirle haşır neşir olup piştikçe bu oyunların nasıl devasa yapıtlar olduğunu, insanlık tarihinde nasıl birer dikilitaş gibi anıtlaştıklarını idrak etmeye başladım. Böylelikle cesaretimi ve birikimimi toplayana dek bunları Türkçeye çevirmeyi kafamda bir yere görev olarak iliştirdim. Nihayet bu sene, bu kitabın editörü sevgili Göktürk Ömer Çakır'ın da teşviki ve yüreklendirmesiyle bu zorlu ödevi ele almaya karar verdim.

Tabii ki bu dört tragedyanın önceden yapılmış Türkçe çevirileri zaten mevcuttu. Üstelik bu çevirilerin hemen hepsi son derece yetkin kalemlerce hiçbir fahiş hataya yer vermeyecek derecede özenle yapılmıştı. O hâlde benim bu işe girişmem kendi

içinde bir iddiayı barındırmalıydı. Doğruyu söylemek gerekirse bu iddia çeviriler ilerledikçe kafamda netleşmeye başladı. Gelinen noktadan geri dönüp baktığımdaysa şunu gördüm: Daha önce okumuş olduğum çevirilere göre benim çevirilerim okuma zorluğunu bir nebze azaltarak diyalogların birbirini takibini kolaylaştırmış, bir anlamda okuma akışını hızlandırmıştı. Bunun bir nedeni Türkçenin belki daha güncel bir versiyonunu kullanmış olmamsa bir diğer nedeni çeviride kaynak metne kelimesi kelimesine bir sadakat göstermemiş olmamdı. Oysa normal şartlarda, ya da çağdaş bir metin söz konusu olduğunda, yazarın sözünün birebir aktarılmasından yana bir anlayışa sahip olduğumu söylemeliyim. Ancak bu durum Shakespeare dönemi İngilizcesi için maalesef geçerli olamıyor. Kelimesi kelimesine çeviri burada tuhaf karşılıklarla sonuçlanabiliyor. Bu yüzden yapıdan ziyade anlam odaklı bir çeviri anlayışını kullanmaya özen gösterdim. Bu hedefe yönelik olarak da gerekli yerlerde küçük müdahaleler yapmaktan imtina etmeden diyalogların doğal akışını korumaya çalıştım. Akışı aksatmamaya yönelik geliştirdiğim başka bir yöntem de gereksiz dipnotlardan kaçınmak oldu. Dipnotlarla okumayı sekteye uğratmamak adına çoğunlukla orada verilen bilgiyi metnin içine yedirme yöntemini tercih ettim. Örneğin, "Üç cadı Hecate ile buluşur" cümlesindeki Hecate'ye dipnot açmak yerine "Üç cadı Tanrıçaları Hecate ile buluşur" demeyi veya "Acheron" kelimesini kullanıp dipnotla açıklamak yerine metinde doğrudan "cehennem ırmağı" tamlamasını kullanmayı yeğledim. Başka bir çeviride ve başka bir bağlam içinde Acheron'u Acheron olarak bırakmayı tercih edebilirdim. Ancak bu metinde bu adın tarihsel bir göndermeden çok bir imge oluşturmak için kullanılmış olduğunu değerlendirdim ve tercihimi bu yönde kullandım.

Türkçeleştirdiğim bu dört tragedya da (*Hamlet, Macbeth, Othello, Kral Lear*) Shakespeare'in diğer oyunları gibi manzum oyunlardır. Özellikle kahramanların kendi kendilerine konuştukları ve dramatik yönü çok güçlü olan *soliloquy*lerde ("to be or not to be" gibi uzun tiratlar) şiirsel dil çok ön plandadır. Dolayısıyla hem bu bölümlerde hem de genel olarak oyunların bütününde az ya da çok şairliğimin getirdiği avantajdan faydalanmışımdır, diye düşünüyorum. Tabii ki buna ve çevirilerin bütünsel başarılarına karar verecek merci her zamanki gibi okur olacaktır. Gönülden uğraş verdiğim ve bir nevi aldığım eğitimin bir kefareti olarak düşündüğüm bu Shakespeare tercümelerimin okur nezdinde de olumlu bir karşılık bulması en büyük temennimdir. Herkese keyifli okumalar dilerim.

Tamer Gülbek
İzmir, Kasım 2022.

William Shakespeare (1564–1616)

William Shakespeare, 23 Nisan 1564'te Stratford-upon-Avon'da doğdu. John Shakespeare ve Mary Arden'ın oğlu olan William'ın, Stratford'daki King Edward VI Gramer Okulu'nda eğitim gördüğü, burada Latinceyle beraber biraz da Yunanca öğrendiği ve Romalı oyun yazarlarının oyunlarını okuduğu tahmin ediliyor. Babası John Shakespeare deri, yün ve tahıl tüccarıydı. Annesi Mary Arden ise bir çiftçinin kızıydı. William 1582'de henüz on sekiz yaşındayken, kendisinden sekiz yaş büyük olan Anne Hathaway ile evlendi. İki kızları oldu: 1583 doğumlu Susanna ve 1585 doğumlu Judith. Judith'in ikizi olarak dünyaya gelen oğlu Hamnet ise on bir yaşındayken hayata veda etti.

Shakespeare'in 1585 ve 1592 arasındaki faaliyetleri hakkında çok az şey biliniyor. Londralı oyun yazarı Robert Greene 1592'de yayımladığı *A Groatsworth of Wit, Bought with a Million of Repentance* adlı kitapçıkta onun aktörlük ve oyun yazarlığı yaptığına işaret ediyor. Shakespeare bu dönemde bir okulda öğretmenlik de yapmış olabilir, ancak 1585'ten hemen sonra aktörlük eğitimi için Londra'ya gitmiş olması daha olası görünüyor. Veba nedeniyle, Londra tiyatroları Haziran 1592 ile Nisan 1594 arasında çoğunlukla kapalıydı. Bu dönemde Shakespeare'in muhtemelen hamisi olan Southampton kontu Henry Wriothesley'den edindiği küçük bir geliri vardı ve ilk iki şiiri *Venus and Adonis* (1593) ile *The Rape of Lucrece*'i (1594) ona ithaf etmişti. Bunlardan ilki, Venüs'ün Adonis tarafından reddedilmesini, ölümünü ve bunun sonucunda güzelliğin dünyadan kaybolmasını betimleyen uzun bir anlatı şiiriydi. Şiirde şehvetin yüceltildiğine yönelik muhafazakâr itirazlara rağmen, son derece popüler oldu ve yayınlanmasını takip eden dokuz yıl içinde altı kez yeniden basıldı.

1594'te Shakespeare, Court'taki tiyatro kumpanyalarının en popüleri olan Lord Chamberlain'in tiyatro kumpanyasına katıldı. 1599'da Shakespeare, Chamberlain'den ayrılan bir grup aktörle Chamberlain's Men adıyla bir birlik oluşturup zamanının en ünlü tiyatrosu hâline gelecek olan Globe isimli bir sahne kurdu. Shakespeare, Globe'dan kendi payına düşen parayla Stratford'daki evi New Place'i satın aldı. Ayrıca işleri bozulan babasının borçlarını ödeyerek onu rahata kavuşturdu.

Shakespeare, zamanının en önde gelen oyun yazarı olarak kabul edilirken, ulaşılan bilgiler hem onun hem de çağdaşlarının kalıcı şöhret yolunda oyun yazarlığına değil şiire daha çok önem verdiklerini gösteriyor. Shakespeare'in soneleri 1593

ile 1601 yılları arasında bestelendi, ancak 1609'a kadar yayımlanmadı. 1609'da *The Sonnets of Shakespeare* adıyla yapılan baskı, her biri üçer dörtlük ve birer beyitten oluşan—ve günümüzde Shakespeareyen sone formu olarak kabul edilen—154 soneyi içerir. Bunlar genel olarak iki gruba ayrılır: Yakın bir arkadaşa, yakışıklı ve asil bir genç adama hitap edenler ve şairin elinde olmadan âşık olduğu kötü huylu ama büyüleyici bir "Esmer Hanım"a yazılmış olanlar. Shakespeare'in neredeyse tüm soneleri, insanın zamanın çarkları karşısındaki çaresizliğini ve güzelliğin ve aşkın şiir yoluyla ölümsüz kılınması konularını ele alır.

Shakespeare, şiirlerinde ve oyunlarında, genellikle Latince, Fransızca ve yerel kökleri birleştirerek veya değiştirerek binlerce yeni kelime icat etti. *Oxford İngilizce Sözlüğü*'ne göre İngilizcenin gelişmesine yaptığı katkılardan bazıları şunlardır: *arch-villain, birthplace, bloodsucking, courtship, dewdrop, downstairs, fanged, heartsore, hunchbacked, leapfrog, misquote, pageantry, radiance, schoolboy, stillborn, watchdog* ve *zany*. Bu İngilizce kelimelerin ve daha nicelerinin patenti şaire aittir.

Shakespeare otuzdan fazla oyun yazdı. Bunlar genellikle dört kategoriye ayrılır: tarihî oyunlar, komediler, trajediler ve romantik oyunlar. İlk yazdıkları *Henry VI* gibi tarihî oyunlar ve *The Comedy of Errors* gibi komedilerdi. 1596'da Shakespeare ikinci trajedisi *Romeo ve Juliet*'i yazdı. Onun getirdiği başarı sonrası takip eden on iki yıl boyunca trajedi formuna geri dönerek yeni trajediler yazdı. Bugün en çok tanınan oyunları da bunlar oldu: *Julius Caesar, Hamlet, Othello, King Lear, Macbeth* ve *Antony ve Cleopatra*. Shakespeare son yıllarında *Cymbeline, A Winter's Tale* ve *The Tempest* ile romantik oyunlara geri döndü.

Kendisi hayattayken Shakespeare'in oyunlarından yalnızca on sekizi basıldı. Bunlar *quarto* baskı biçiminde ayrı ayrı yayımlandılar. Bütün eserleriyse ölümünden birkaç yıl sonra, 1623'te, *The First Folio* adıyla yayımlandı. Kitap, Shakespeare'in aktör dostları John Heminges ve Henry Condell tarafından derlenip yayımlanmıştı. Ön söz olarak Ben Jonson'ın bir şiiri kullanılmıştı. Bu şiirde Jonson, Shakespeare'in "yalnızca bir döneme değil, tüm zamanlara ait" evrensel bir yazar olduğunu/olacağını büyük bir isabetle tespit etmiştir. Kıymeti şimdiki kadar bilinmiyordu belki ama çağdaşları da Shakespeare'in başarılarını fark edip onun hakkını teslim ediyordu. Örneğin Francis Meres, 1598'de onun oyunlarını ve şiirlerini överek Shakespeare'den "bal dilli" yazar diye bahsetmiştir. Öte yandan, bir başka başarı öyküsü olarak, Chamberlain's Men, 1603'te kraliyet ailesi mensuplarının katılımıyla Londra'nın en önde gelen tiyatro kumpanyası hâline gelmiştir.

1612'de Shakespeare sahneden emekli olup Stratford'daki evine döndü. 23 Nisan 1616'da öldü ve iki gün sonra Stratford Kilisesi'ne gömüldü.

Shakespeare yaşadığı zamanda da saygın bir şair ve oyun yazarıydı, ama ünü

on dokuzuncu yüzyıla kadar günümüzdeki parlaklığına kavuşmamıştır. Özellikle romantikler Shakespeare'in dehasından çok etkilenmişler, Victoria döneminde yaşayanlarsa ona George Bernard Shaw'ın "bardolatry" (Shakespeare hayranlığı) diye tabir ettiğine benzer bir hürmetle bağlılıklarını sunmuşlardır. Yirminci yüzyıldaysa eserleri bilimdeki ve sanattaki yeni gelişmeler ve akımlar doğrultusunda defalarca yeniden keşfedilip tekrar benimsenmiştir. Günümüzde oyunları popülerliğini büyük ölçüde sürdürmektedir ve sürekli olarak incelenmekte, sahnelenmekte ve tüm dünyada farklı kültürel ve politik bağlamlarda yeniden yorumlanmaktadır.

Shakespeare'in Oyunları (Kronolojik Liste):

Shakespeare'in oyunlarının yazılış ve sahneleniş tarihlerinin kesin sırası tartışmalıdır. Aşağıda listelenen tarihler yaklaşık olup oyunların ilk kez ne zaman oynandığına dair genel fikir birliğine dayanmaktadır:

1. *Henry VI* -Bölüm I (1589-1590)
2. *Henry VI* -Bölüm II (1590-1591)
3. *Henry VI* -Bölüm III (1590-1591)
4. *Richard III* (1592-1593)
5. *The Comedy of Errors* (Yanlışlıklar Komedyası) (1592-1593)
6. *Titus Andronicus* (1593-1594)
7. *The Taming of the Shrew* (Hırçın Kız) (1593-1594)
8. *The Two Gentlemen of Verona* (Veronalı İki Centilmen) (1594-1595)
9. *Love's Labour's Lost* (Aşkın Boşa Giden Emeği) (1594-1595)
10. *Romeo and Juliet* (Romeo ve Juliet) (1594-1595)
11. *Richard II* (1595-1596)
12. *A Midsummer-night's Dream* (Bir Yaz Dönümü Gecesi Rüyası) (1595-1596)
13. *King John* (Kral John) (1596-1597)
14. *The Merchant of Venice* (Venedik Taciri) (1596-1597)
15. *Henry IV* -Bölüm I (1597-1598)
16. *Henry IV* -Bölüm II (1597-1598)
17. *Much Ado About Nothing* (Kuru Gürültü) (1598-1599)
18. *Henry V* (1598-1599)
19. *Julius Caesar* (Jül Sezar) (1599-1600)
20. *As You Like It* (Nasıl Hoşunuza Giderse) (1599-1600)
21. *Twelfth Night* (On İkinci Gece) (1599-1600)
22. *Hamlet* (1600-1601)
23. *The Merry Wives of Windsor* (Windsor'un Şen Kadınları) (1600-1601)
24. *Troilus and Cressida* (Troilus ve Cressida) (1601-1602)
25. *All's Well That Ends Well* (İyi Biten Her Şey İyidir) (1602-1603)
26. *Measure for Measure* (Kısasa Kısas) (1604-1605)
27 *Othello* (1604-1605)
28. *King Lear* (Kral Lear) (1605-1606)

29. *Macbeth* (1605-1606)
30. *Antony and Cleopatra* (Antonius ve Kleopatra) (1606-1607)
31. *Coriolanus* (1607-1608)
32. *Timon of Athens* (Atinalı Timon) (1607-1608)
33. *Pericles* (1608-1609)
34. *Cymbeline* (1609-1610)
35. *The Winter's Tale* (Kış Masalı) (1610-1611)
36. *The Tempest* (Fırtına) (1611-1612)
37. *Henry VIII* (1612-1613)
38. *The Two Noble Kinsmen* (İki Asil Akraba) (1612-1613)

Othello'ya Giriş

Othello'nun Kaynakları ve Konusu

Othello; Hamlet, Macbeth ve *Kral Lear* ile birlikte William Shakespeare'in yazdığı en önemli dört trajediden birisi olarak kabul görür. Oyunun tam adı *Othello, The Moor of Venice* (Venedik Mağribîsi) olup, Shakespeare'in bu oyunu, İtalyan yazar Cinthio'nun bir hikâyesini kaynak alarak, yaklaşık 1604-1605 yıllarında yazdığı sanılmaktadır.

Oyun dört ana karakter etrafında döner: Othello, karısı Desdemona, yaver Cassio ve bayraktarı Iago. Othello, Kıbrıs'taki Venedik koloni ordusunun Osmanlılarla savaştığı dönemde başarılı ve saygı duyulan Mağrip kökenli bir komutandır. Halk ve ileri gelenler tarafından çok sevilen bu Berberî komutan, Desdemona'ya âşık olur. Şehrin ileri gelenlerinden birinin kızı olan Desdemona da Othello'yu sevmektedir. Önceleri saygı duyulan Othello'nun soylu bir beyaz kızla olan aşkı birçok dedikoduya yol açar. Her şeye rağmen evlenen Othello ve Desdemona'nın mutlulukları halkın dedikoduları ve Iago'nun kötülükleriyle bir trajediye döner.

Othello, savaş, ırkçılık, aşk, kıskançlık ve ihanet gibi birçok çeşitli konuyu işlemesi sayesinde günümüze kadar sevilerek okunan bir eser olarak kalmış ve gerek profesyonel gerekse amatör oyuncular tarafından sahnelenmiştir. Aynı zamanda birçok film, opera ve düzyazı uyarlaması yapılmıştır.

Othello, 1930'lu ve 1940'lı yıllarda Türkiye'de taşra şehir ve kasabalarında gezgin çadır ve halk tiyatrolarında yaygın olarak *Arab'ın İntikamı* adıyla temsil edilmiştir.

Othello, Giovanni Battista Giraldi Cinthio'nun, Boccacio'nun *Decameron*u tarzında yazılmış bir eseri olan ve yüz farklı hikâyeden oluşan *Gli Hecatommithi*'daki (1565) "Un Capitano Moro" hikâyesinden kaynaklanır. Bu eserin Shakespeare zamanında İngilizce çevirisi bulunmuyordu. Cinthio'nun hikâyesinin, yaklaşık 1508 yılında Venedik'te yaşanmış gerçek bir olaya dayandığı düşünülüyor. Bu hikâye konu olarak *Binbir Gece Masalları*ndaki "Üç Elma" hikâyesiyle de benzerlikler taşımaktadır.

Oyun İngiltere'de ilk kez 1604'te sahnelenmiştir. İlk baskısıysa Thomas Walkley tarafından, yazılışından on sekiz yıl sonra, 1622'de yapılmıştır.

Othello'da Tarih

Othello tragedyasında olaylar, Venedik'te olanları anlatan ilk perdeden sonra bütünüyle Kıbrıs'ta geçer. Osmanlı donanmasının Kıbrıs'a yaklaştığı haberi alınınca "Türkler için Kıbrıs'ın önemi" bilindiğinden Desdemona ile yeni evlenen komutan Othello, adayı savunmak üzere hemen oraya gönderilir. Ancak Shakespeare'in buradaki amacı 1570'te II. Selim'in Kıbrıs'ı Venediklilerin elinden almasıyla sonuçlanan tarihî olayları anlatmak değil, Othello'nun böyle büyük bir göreve atanacak büyüklükte bir komutan olduğunu vurgulamaktır. Bu yüzden Osmanlı donanmasının korkunç bir fırtınada battığı haberi geldikten sonra bir daha Kıbrıs sorununa değinilmez.

Othello'da Irkçılık

Othello Venedik'in hizmetinde çalışan bir yabancıdır, Desdemona'dan yaşça epey büyüktür ve daha da önemlisi bir zencidir. Beyaz ırktan bir kadınla bir zencinin ilişkisi yazıldığı dönemde de takip eden yüzyıllarda da tiyatro seyircisi üzerinde bir tedirginlik yaratır. On dokuzuncu yüzyılın ilginç deneme yazarlarından Charles Lamb, oyunu okurken rahatsız olmadığını, ancak Othello'nun renginden dolayı sahnede izlemeye dayanamadığını yazar. Amerikalı yazar John Quincy Adams ise bir zenciye kaçan Desdemona'yı düpedüz ayıplar. Romantik çağın en büyük şairlerinden olan Coleridge bile Othello'nun zenciliğini hazmedemez ve onu beyaz bir Arap olarak tahayyül etmeyi tercih eder. Oysa Othello zencidir, Shakespeare de "Moor" sözcüğünü yani "Mağribî"yi beyaz bir Arap anlamında değil düpedüz "negro" yani zenci karşılığında kullanır. Fakat Shakespeare istese de "negro" kelimesini kullanamazdı çünkü bu kelime onun zamanında henüz kullanıma girmemişti. Ayrıca Othello'nun "karalığı" oyun boyunca belli aralıklarla vurgulanır. Örneğin Roderigo, Othello'dan "kalın dudaklı" diye söz eder. Brabantio ise onun için "kurum göğüslü" der. Iago, ona ithafen "koca kara koç" ve "kara Othello" tanımlarını kullanır. Othello siyahidir, ama aynı zamanda soylu bir yiğittir. Ataları arasında krallar olan meşhur bir komutandır.

Othello'da Nedensiz Kötülük: Iago

Othello aslında kıskanç yaradılışlı bir insan değildir. Onu bu hâle getiren Iago'nun kışkırtmasıdır. Iago'nun davranışının ardında yatan dürtü Shakespeare'in

konuyu aldığı kaynakta oldukça belirgindir. Bu kaynakta Iago, Desdemona'ya delice âşıktır, ondan karşılık göremediği için kocasıyla olan mutluluklarına düşman olmuş, onu yıkıma uğratmak üzere harekete geçmiştir. Oysa Shakespeare'in versiyonundaki Iago'nun kötülüğünü açıklayacak böyle net bir sebep yoktur. Gerçi Iago, Othello'ya karşı oluşuna dair oyunun başında rütbe ve makamla ilgili bazı gerekçeler öne sürer, ayrıca Othello'nun kendi karısı Emilia ile dedikodusu çıktığına ilişkin bir şeyler geveler, ama bunların hiçbiri temel ve gerçek bir neden izlenimi oluşturmaz. Bu yüzden gelinen nokta Iago'nun saf kötülüğünden dolayı Othello'dan nefret ettiğidir. Nitekim oyunun sonuna doğru yakayı ele verdiğinde, davranışlarının nedeni sorulur, o ise cevap olarak hiçbir şey söyleme-yeceğini belirtir sadece.

Othello'nun Daha Önceki Türkçe Çevirileri:

-*Othello*. Jean François Ducis'in Fransızca çevirisinden Çev. Hasan Bedreddin, Mehmet Rıfat. Temaşa c. 2, cüz 3. İstanbul, 1293.
-*Otello*. Çev. Mihran Boyacıyan. İstanbul: Mansume-i Efkâr, 1328.
-*Othello*. Fransızcadan Çev. Refet Ülgen. Ankara: Maarif Vekâleti, 1931.
-*Othello: Venedikli Bir Magribi'nin Faciası.* Çev. Orhan Burian. İstanbul: Yücel Yayınevi, 1940.
-*Othello*. Çev. Ülkü Tamer. İstanbul, 1964.
-*Othello: Venedikli Bir Mağripli'nin Faciası*. Çev. Orhan Burian. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1966.
-*Othello*. Çev. A. Vahit Turhan ve A. Turan Oflazoğlu. İstanbul, 1965.
-*Othello*. Çev. Özdemir Nutku. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1985.
-*Othello*. Çev. Orhan Burian. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1999.

Kaynakça:

Othello <https://tr.wikipedia.org/wiki/Othello> erişilme tarihi: 20.09.2022.
Urgan, Mîna. *İngiliz Edebiyatı Tarihi-I.* İstanbul: Altın Kitaplar 1.Basım, 1986.
Urgan, Mîna. *Shakespeare ve Hamlet*. İstanbul: Altın Kitaplar 1.Basım, 1984.

OTHELLO

-Venedik Mağribîsi-

WILLIAM SHAKESPEARE

OYUNDAKİ KİŞİLER

OTHELLO	Venedik'te Mağribî bir general
DESDEMONA	Othello'nun karısı, Senatör Brabantio'nun kızı
MICHAEL CASSIO	Othello'nun yaveri
BIANCA	Cassio'ya âşık bir fahişe
IAGO	Othello'nun bayraktarı
EMILIA	Iago'nun karısı, Desdemona'nın nedimesi
SOYTARI	Othello'nun uşağı
DÜK	Venedik Dükü
BRABANTIO	Desdemona'nın senatör babası
GRATIANO	Brabantio'nun kardeşi
LODOVICO	Brabantio'nun akrabası
RODERIGO	Desdemona'ya âşık Venedikli bir beyzade
MONTANO	Kıbrıs Valisi
SENATÖRLER	
TELLAL	

Saraylılar, maiyettekiler, görevliler, subaylar, denizciler, Kıbrıslı beyzadeler, çalgıcılar, haberciler.

(Olaylar Venedik ve Kıbrıs'ta geçer.)

BİRİNCİ PERDE

I. SAHNE

Venedik. Bir sokak.

(Roderigo ve Iago girer.)

RODERIGO
Sus, hiç konuşma! Bildiğin hâlde durumu
İpler elindeymiş gibi yapıp
Para sızdırmaya devam ettin benden.

IAGO
Söylüyorum ama dinlemiyorsun beni.
Eğer öyle bir şey düşündüysem Tanrı belamı versin.

RODERIGO
Ondan nefret ettiğini söylemiştin bana.

IAGO
Tanrı tepemden baksın etmiyorsam.
Kentin üç ileri geleni ricacı oldular kendisinden,
Beni yaveri yapması için önünde eğildiler.
Dinim hakkı için değerimi bilirim ben,
Yaverlikten düşük rütbeye layık görülemem.
Ama o kibirli ve aklına koyduğunu yapan adam
Laf kalabalığına getirmiş savaştan bahsederek
Ve teknik ayrıntılara girerek savuşturmuş
Üçünü de. Sonunda da "Aslında" demiş
"Ben çoktan seçtim yaverimi."
Peki kim olsa beğenirsin bu yaver?
Kâğıt üstünde başarılı bir taktisyen,
Michael Cassio adında bir Floransalı.
Güzel yosmalarla başı belada biri,

Savaş alanında hiç tecrübesi yok,
Ev karıları ne kadar anlarsa o kadar
Anlar askerî birliklerden. Ama mangalda
Kül bırakmaz iş lafa geldiğinde, meclisteki
Senatörler gibi düşün bunu. Askerlikten
Anladığı nazari askerliktir senin anlayacağın.
Ama bak, seçilen o oldu sonunda.
Oysa kendi gözleriyle gördü başarılarımı
Rodos'ta, Kıbrıs'ta, Hıristiyan topraklarında,
Barbar topraklarında, her yerde. Buna rağmen
Tutup yaveri yaparak bu muhasebeci kılıklıyı
Talihimin rüzgârına set çekti düpedüz.
Bana da—eksik olmasın—bayraktarlığı düştü
Bu Mağribî komutanın.

RODERIGO
Vay canına, iyi yine cellat filan yapmamış.

IAGO
Ne yaparsın, askerlik böyle bir şey işte.
Kıdeme filan baktığı yok kimsenin,
Varsa yoksa ya kayırma ya tavsiye.
Oysa kıdeme göre olmalı terfi işleri.
Söyle bakalım şimdi, anlattım durumu,
Sevmemin imkânı var mı bu Mağribî'yi benim?

RODERIGO
Ben olsam bırakırdım bayraktarlığı da.

IAGO
Sakin ol beyim hele.
Onun hizmetindeysem öcümü almak için.
Belki herkes efendi olamaz ama
Her efendi de kendine sadık adam bulamaz.
Nice görev âşığı el pençe divan duran adam
Görmüşsündür, kölelikten âdeta zevk alır,
Sahibinin eşeği gibi boğaz tokluğuna hizmet eder

Ömür boyu, yaşlanınca da atılıverir bir köşeye.
Böyle erdemli ahmakları güzelce bir dövmeli.
Ama başka bir tür daha vardır.
Bunlar görünüşte işinin tam adamı gibi durur,
Ama aslında yalnızca kendi çıkarını düşünür.
Efendisine hizmette hiç kusur etmez bakarsan,
Ama aynı anda kendi kesesini doldurur durmadan.
En sonunda efendisini terk eder, kendi efendisi olur.
İşte akıllı adam da budur bana sorarsan.
Ben de bu gruba dâhilim, itiraf edeceğim bunu sana.
Roderigo veya Mağribî olsaydım
Iago olamazdım herhâlde. Dolayısıyla
Onun emrindeysem kendime hizmet etmek için.
Tanrı şahidim olsun ki ne sevgi ne sadakat bu işi
Yapmama neden. Kendi çıkarımdır kolladığım.
Aklımdakiler, niyetlerim, yüzüme ve görünüşüme
Yansımış olsaydı eğer, uzun sürmezdi adımın
Çıkması. Kargalara yem ederlerdi beni.
Çünkü göründüğüm gibi değilim ben.

RODERIGO
Böyle giderse nasıl büyük bir hazineye konacak
Bizim kalın dudaklı, bir düşünsene.

IAGO
Seslen babasına, durma hiç.
Uyandır adamı uykusundan.
Düşsünler peşine, rahat vermesinler.
Rezil etsinler onu orta yerde. Akrabaları da
Ayaklansın, zenginliğinin tadını çıkaramasın.
Üşüşsün üstüne at sinekleri, kaçsın huzuru.

RODERIGO
İşte babasının evi de şuradaki. Bağırıyorum.

IAGO
Gece kalabalık bir şehirde
Dikkatsizlikten çıkan bir yangını haber verir gibi
Çılgınca, korkunç bir sesle bağır.

RODERIGO
Hey, Brabantio! Sinyor Brabantio, hey!

IAGO
Uyanın, Brabantio! Hırsız var, hırsız var, hırsız var!
Evinizi kontrol edin, kızınızı, paranızı!
Hırsız var, hırsız!

(Brabantio üst kat penceresinde görünür.)

BRABANTIO
Kim bağırıyor böyle deliler gibi?
Neler oluyor?

RODERIGO
Sinyor, ailenizin hepsi evde mi?

IAGO
Kapılarınız kilitli mi?

BRABANTIO
Neden soruyorsunuz bunları?

IAGO
Soyuldunuz efendim. Üstünüzü giyinin.
Kalbiniz patladı, ruhunuzun yarısı uçtu gitti.
Şu an bile, tam da şu an, olgun kara bir koç
Sizin beyaz kuzunuzun üstüne çıkmış vaziyette.
Kalkın, ayaklanın. Uykuda horlayan vatandaşları
Uyandırın çanları çalarak, yoksa kayınpederi
Olacaksınız şeytanın. Kalkın diyorum.

BRABANTIO
Ne, aklınızı mı kaybettiniz siz?

RODERIGO
Saygıdeğer Sinyor, sesimi tanıdınız mı?

BRABANTIO
Hayır, kimsin sen?

RODERIGO
Adım Roderigo.

BRABANTIO
Yine mi sen!
Kapımı bir daha aşındırmaman için uyarmıştım seni.
Açıkça ve doğrudan söylemiştim sana verecek
Kızım olmadığını. Şimdi yemekten kalktığın gibi
Gelmişsin aklında çılgın fikirlerle ve fesat bir cesaretle
Huzurumu kaçırıyorsun burada.

RODERIGO
Ama efendim, efendim—

BRABANTIO
Ancak şundan emin ol ki
Hem içimde hem de mevkimde
Bunu sana zehir edecek güç var.

RODERIGO
Ama dinlemiyorsunuz ki—

BRABANTIO
Ne soygunundan bahsediyorsunuz siz? Burası Venedik.
Çiftlik mi benim evim?

RODERIGO
Çok değerli Brabantio,
Size en samimi hislerimle geldim, inanın.

IAGO
Anlaşılan, efendim, siz de şeytan emrettiğinde
Tanrı'ya hizmeti bırakanlardansınız. Çünkü biz
Size iyilik için geldiğimiz hâlde siz bizi kabadayılıkla
Suçluyorsunuz. Kızınız Berberî atının altında şu an,
İleride size kişneyen torunlarınız,
Yarış atlarından akrabalarınız olsun mu istiyorsunuz?

BRABANTIO
Sen de kimsin bre, ağzı bozuk serseri?

IAGO
Ben, efendim, size kızınız ile Mağribî'nin şu an
İki kıçlı bir hayvan gibi olduğunu söylüyorum.

BRABANTIO
Sen şerefsizin tekisin.

IAGO
Siz de bir senatörsünüz.

BRABANTIO
Bunun hesabını vereceksin, Roderigo. Kaçamazsın.

RODERIGO
Her şeyin hesabını vermeye hazırım, efendim.
Ama rica ederim, önce beni bir dinleyin.
Güzel kızınız gecenin bu kör saatinde
Yanında hiçbir muhafız olmaksızın götürüldü
Kiralık üçkâğıtçı bir gondolcu tarafından
Şehvet düşkünü Mağribî'nin iğrenç kollarına.
Şayet bu sizin izniniz dâhilindeyse
O zaman size saygısızlık yaptığımızı kabul ediyoruz.

Ama eğer haberdar değilseniz böyle bir şeyden,
O zaman siz bizi boşuna azarladığınızı kabul edin.
Sizin saygınlığınızla bir hiç uğruna oynayacak
Kadar medeniyetsiz biri olduğumu düşünmeyin.
Tekrar söylüyorum, eğer müsaadeniz yoksa gidişine,
Kızınız büyük bir isyankârlık içinde demektir.
Saygınlığını, güzelliğini, aklını ve servetini
Göçmen bir yabancıya emanet etmiş demektir.
Sizi temin ederim ki
Eğer odasındaysa veya evdeyse
Devletin bütün kolluk kuvvetlerini
Üzerime salabilirsiniz
Sizi böyle kandırdığım için.

BRABANTIO
Yakın şamdanları!
Bana da bir tane verin! Uyandırın herkesi!
Rüyada gördüklerim doğru mu çıkıyor yoksa.
Düşüncesi bile içimi sıkıyor.
Işık, dedim! Işık!

(İçeri girer)

IAGO
Hoşça kal! Ben gitsem iyi olacak.
Burada kalıp Mağribî'ye karşı şahitlik yapmak istemem.
Makam ve mevkime uygun düşmez bunu yapmak.
Ayrıca hükûmet de onu cezalandırmak istemez,
Onu gözden çıkarmanın güvenlik açısından
İyi olmayacağını bilirler. En fazla karşılarına alıp
Biraz konuşurlar onunla.
Kıbrıs savaşı gitgide şiddetleniyor,
Onu gönderecekler birliklerin başında.
Daha iyi bir asker bulmaları zor,
Kendi çıkarları için de en iyi seçenek o.
Cehennemdeki zebaniler ne kadar
Nefret uyandırıyorsa içimde, aynı nefreti